

Om Älgöhemmet, Örnberget

Att känna till vid en eventuell försäljning

Våren 2007 – N.V Posten – Notis! Marenvägen klassad som den åttonde dyraste gatan i Sverige. I hela Sverige! Va? DÄR BOR JU VI!

Kriteriet: Snittpris på tre i följd sålda fastigheter på samma gata/väg. Snittpris Marenvägen 18.66 miljoner.

- Men så trevligt då! För oss!
- Vi har tydligen, oss ovetande, hamnat mitt i miljädärskvarteren.
- Dags att dra vidare.
- Men först en bakgrund till varför vi, familjen Andersson, hamnade här, på Örnberget.

Låt oss gå tillbaka ett sekel, till början av 1900-talet, till Saltsjöbaden, ett förortsområde, finansierat och byggt av K.A. Wallenberg (å Ernst Thiel), tänkt som boplats för förmögna Stockholmare, som ville komma ifrån de osundheter som florerade i dåtidens större städer i Europa. (Även Stockholm). Ett antal besuttna nappade på idén. Bankirerna hade chansat och träffat rätt. Norrut fanns också Djursholm att exploateras på liknande sätt. Där var Olof Palmes farfars bror, en av initiativtagarna, Peter Palme. (Henrik Palme?)

På den här tiden låg Älgö ganska isolerat, en halvö mitt emot Grand Hotel i Saltsjöbaden, Restaurangholmen, Badhotellet och rikemansvillorna som flockades runt i kring dessa byggnader, såväl som utmed Saltsjöbanans sträckning, Ringparken, Neglinge, o.s.v.

Så vad göra med Älgö? Det ingick inte i byggnadsplanerna, för långt bort, inga vägar, inga kommunikationer, bara några fiskelägen i vikarna här och där. Sundell, Wahlund och Nyholm hette släkterna som hållit till på Älgö och Gåsö, ända sedan 1700-talet, kanske längre. Utan tvekan urbefolkning i Stockholms län.

Dock, även om Älgö låg vid sidan av det stadsplanerade samhället Saltsjöbaden, togs beslutet att upplåta delar av Älgö till sommarvillor för stadens borgare som var intresserade av sommarboende. Sagt och gjort. Waxholmsbolaget åtog sig att inkludera ön i sin tidtabell och sjörutt eftersom Älgö saknade vägförbindelse.

Jag förmodar att Ark. Bülow-Hübe fick jobbet att ge förslag till hustyper, en byggmästare (Huzelius) åtog sig jobbet och i början av 1900-talet uppfördes ett antal stora sommarhus runt Älgömaren. Från Bergwalls grynnor runt nuvarande Kyrksundsvägen och utmed nuvarande Marenvägen fram till 55:an. (Odqvist) ungefär mellan åren 1906-1914. (Hustyperna var inspirerade (plankade) från USA's östkust norr om New York där många berömda miljardärer höll till på somrarna. Ingen dålig förebild för då rika Svenskar.

Betecknande för Älgövillorna.

Dom bara utnyttjades 2-3 månader om året, mellan 15 juni – 15 augusti, i stort sett så länge skolloven varade. Sedan stod de tomma, svarta och ödsliga i 9-10 månader. De byggdes således enbart som sommarvillor. Hur de fungerade, eller skulle kunna användas i framtiden, var det ingen, eller mycket få, som ägnade en tanke på då.

Så det är här som vi på Marenvägen 42 (och 44) kommer in i bilden.

Del 2.

Så här var det.

Pappa hette Ernst Andersson (farfar till säljaren) bördig från Karlstad, född 1901, kom till Stockholm kanske i början av 1920-talet. Bodde till en början hos sin äldre syster, Therese, på Birger Jarlsgatan, skaffade sig arbete på olika byggen, blev timmerman, skicklig kan tänka, avancerade till förman, sedan timmermansbas redan i 25-årsåldern hos olika storbyggmästare (Gumpel & Bengtsson, Zetterberg) etc. (Jag fick höra av andra i hans närhet att alla byggarbetarna helst ville jobba för "Älgö-Anders" som han kallades, för när löningen kom i kuvert på fredagskvällen eller lördag e.m. så hade hans lag mestadels högre ackordstillägg än övriga lag. Han hade förmodligen ordning på sitt folk. Han var utrustad med både hjärnkraft och handkraft som de sa.)

Men varför kallades han Älgöanders? Jo, för från juni 1934 bodde Ernst med familj på Örnberget, Älgö. Så här gick det till.

I mitten av 20-talet, en sommardag, besökte han Älgö, hälsade på en avlägsen släkting som hette Albin Karlsson, gift med Hilda, boende på nuv. Berghemsvägen i en kåk vid vattnet. Huset kallades Berghem, beläget ganska nära Korsholmen. Där bodde en ung och vacker flicka som hette Karin Ulrika Nyholm, född 1902, och var dotter till AnnaWahlund och Carl Ludwig Nyholm, fiskare i trakten sedan generationer.

De träffades, tycke uppstod, de blev fästfolk. Gifte sig 1928, hyrde lägenhet på Riddargatan 68, en 2:a i gårdshuset. Min syster Ulla och jag är födda där i Oskars församling. Vi flyttade ut till Marenvägen 42 (då var adressen Örnberget, Älgö) i juni 1934, en vecka efter jag föddes på allmänna BB 7:e juni.

Men varför berättar jag allt detta? (Jo, för att det är kul.)

Även för att bakgrunden behövs så att man ska kunna förstå varför Ernst och Karin beslöt sig för att bygga sig ett boningshus på den mest omöjliga plats man kan tänka sig, mitt i ett brant berg, på ett stup, men en liten avsats på, klassat som impediment (ofruktbar och värdelös mark, enl. ordboken). Varför, varför?

- Tvärt om – de var besatta!
- Av vadå?
- Av platsen, läget, att övervinna det omöjliga! Vad vet jag. Jag bara förmodar... och, de hade skaffat sig lokalkännedom genom att helt enkelt studera omgivningen ur alla möjliga/omöjliga vinklar. Varför? Jo, det kan ha följande förklaring.

Mamma trivdes nog aldrig som hemmafru på Östermalm. För stora klasskillnader mellan de som bodde i gatuhuset och de som bodde i gårdshuset. Som dag och natt förmodligen. Dessutom var ju Karin fiskare till yrket och eftersom hon och hennes syskon fått lära sig att fiska från tidig ålder så ägde hon förstås kunskaper som man får när man ägnar sig åt ett yrke, vilket som helst. Hon var yrkesfiskare, egenföretagare och ville jobba vidare som proffs. Rent ut sagt. På Riddargatan fanns få möjligheter att fiska. Hon längtade tillbaka till sina trakter.

Hennes syskon bodde kvar i närheten av föräldrahemmet på Korsholmen och hade byggt egna hus både där och på Älgölandet tvärs över sundet.

Ernst och Karin var ofta ute och besökte Karins föräldrar, Nyholms, och passade på att dels fiska, dels se sig om efter ett ställe att kanske bosätta sig på, på Älgö helst.

De brukade ro in i Älgömaren, kvällstid, och sätta ut ryssjor, nät och lägga ut långrev, övernatta i sin lilla sjöbod som Ernst hade byggt i vasskanten av Nyholms tomt, stiga upp vid fyratiden på morgonen och ta upp fiskeredskapen. (Ernst skulle vara på jobbet i Stockholm kl. 7). En solig morgon när de närmade sig inloppet till Älgömaren, pekade Karin upp mot land och sa: "Det här kallar vi för Örnberget för här fanns det ett havsörnsbo när jag var liten. Ser du den där lilla avsatsen där uppe? Där låg Örnboet. Vi såg en gång när några örnungar kastade sig ut därifrån. Kanske slängdes de ut av föräldrarna sina.

Och Ernst berättade för mig senare att han tittade upp dit just som solen bröt sig in över berget och strålade intensivt just på avsatsen där Karin pekade.

- Det var ett tecken från ovan. Solen skiner på ett örnnäste. Berget skyddar från attacker bakifrån. Från den hyllan måste utsikten vara fenomenal! Vi måste upp och titta. Tänk om man kunde bygga sig ett hus där uppe? Duger det åt havsörnar ska det väl duga åt en timmerman och hans fiskarhustru. Va faen, vi har ju samma sorts behov, den ene fiskar och den andre bygger boet. Vilket läge!

Redan samma kväll rodde Ernst & Karin tillbaka till Örnberget, lade fast roddbåten runt en sten i vattenbrynet. (Vattnet nådde ända fram till berget just där.) Lyckades på något oförklarligt sätt ta sig upp till den lilla avsatsen, 12 meter upp, höll i varandra för att inte trilla ner och tittade ut över fjärden. Jodå, utsikten var bedövande. Solljuset från väster krävde nästan skyddskläder på het var den. Som tur var gav kvällsbrisen från nordväst lagom med svalka. De var dessutom svettiga också efter en hart när ofattbar bergsbestigning, så brisen hjälpte. Men nu satt de där och njöt och tittade ut över Baggen.

Vilket ställe! Oj oj oj!

- Här Karin, ska vi bo. Här ska jag bygga oss ett hus och det ska heta "Villa Örnbo", sa Ernst.
- Äsch, du är tokig, sa Karin. Det går inte. Hur ska det gå till? Hur får man upp byggmaterial hit upp? Det går bara inte!

Men det gick. Jo men visst. Jag har försökt beskriva tidigare hur det kan ha gått till, men jag saknar tyvärr fantasi till detta. Får bli en annan gång. (Bara att som Ernst gå till Stockholm-Saltsjöns Tomtförsäljnings Bolag och begära att få köpa en bit tomt på grönområde, klassat som impediment, var ju en rent omöjlig uppgift. Va! En arbetare, Andersson hette han visst. Att bara våga visa sig där och begära detta gång på gång på gång, ända tills försäljare Wahlberg gav upp och sa att han skulle försöka övertyga myndigheterna, hur nu detta skulle gå till, omöjligt. Men att han gjorde vad som helst för att slippa se Andersson någonsin mer. Hans slutord blev; "Ja, jag SKA göra ett undantag, jag ska försöka. Men det ska jag säga Andersson, att bara en idiot kan vilja köpa ett sånt eländigt stycke bergmark."

- Tack, tack, sa Ernst. Sen for han hem och byggde huset på berget.

Epilog.

Nu är det 2013. Jag har bott i huset från juni 1934. Ernst och Karin ville att jag skulle döpas till Björn Örnbo Andersson

men prästen sa nej. Det fick man bara inte heta. Punkt. Synd. Det hade jag gärna hetat. Vilket underbart namn. Mot myndigheter är man chanslös i Sverige, tyvärr, och värre blir det dag för dag. Troar jag.

Så, det här huset på hyllan mitt i Örnberget har varit min fasta punkt i tillvaron i snart 80 år. Bodde där tills jag for till New York som 19-åring 1954, vidare till San Francisco, där jag kom att tillbringa sex år i olika etapper sedan många utlandstjänster, långvariga, sex år, på BVI, åtta år i Botswana plus många utlandsprojekt från kontor i Stockholm men med för mig långa, nödvändiga utlandsvistelser, ibland månader per gång. Allt detta varierande liv har varit påfrestande till både kropp och själ, även om fördelarna i mångt och mycket har varit den starkaste drivkraften. Villa Örnbo har alltid funnits där för mig som det näste man tryggt kunde lämna, flygfärdig och redo för livet, hopp med inbyggd fallskärm, men också för att jag kunde återvända då och då och ändra i boet, riva bort gammalt, bygga om, bygga till, allt efter ändrade behov och krav genom åren. Villa Örnbo har visat upp ett tålmodigt överseende med det mesta. Det tackar jag för.

Så vad var det som drev Ernst och Karin till att förverkliga sin dröm att bygga där det inte gick att bygga? Det lär finnas tre svar till detta mysterium som nuförtiden tillämpas av fastighetsmäklare.

De är:

1. Läge
2. Läge
3. Läge

så vitt jag förstår är det läget som är mest attraktivt vid husköp, men det har tagit mig tid att komma på det. Nästan ett helt liv. Hur suveränt läge Marenvägen 42 har. Jag har bara tagit det för givet.

Låt mig ta dem i ordning.

Läge 1.

Solen.

Jag har vistats mycket i soliga länder. Kalifornien, Väst Indien, Södra Afrika (Botswana). För mycket sol kan vara plågsamt. Men i Sverige kan man inte få nog med sol så man ska bosätta sig i västläge tycker jag som föredrar kvällssol framför morgonsol. Marenvägen 42 har mycket av den varan, sol, sol, sol. Dessutom är huset placerat 12 meter upp i berget vilket gör att vintertid, då solen behövs som allra mest, ändå visar sig tillräckligt länge över Klubberget mitt emot för att bereda glädje även under november, december, januari och februari. Tack vare sitt läge mitt i berget har vi mer sol i vårt hus än i något annat hus längs hela Marenvägen. (Sveriges åttonde dyraste gata, remember?)

Läge 2.

Utsikten.

Varenda morgon vid 5-tiden när jag vaknar går jag fram till entréhallen och tittar ut över fjärden. Året runt, vinter, vår, sommar och höst. Jo då. Utsikten finns kvar. Även när det är kolsvart ute. Oj vad skönt, tänker jag. Samma gamla utsikt. Inga 15-vånings hyreshus uppförda medans jag sov, så bra. Nu kan jag gå ner och hämta tidningen, gå tillbaka upp igen ett antal trappsteg, in i köket, laga min gröt och ägna mig åt jordklotets eländen och en och annan uppmuntrande notis i tidningen, allt medan det långsamt ljusnar ute och den sköna fjärden visar åt vilket håll vinden kan tänkas blåsa för stunden. Vem behöver SMHI?

Ernst kunde sitta i timtal, faktiskt, med en öl och en smör-bröd-ost-och-sill tallrik och titta ut över Baggensfjärden. Ove, sa han, TV, det är blaha blaha. Nej, kom och sätt dig här och titta ut. Det ändrar sig hela tiden. Ser du svarta vindkåren där som är på väg hitåt. Ser du hur måsarna på Bergvalls grynnan reagerar? Såg du hur snabbt det gick? Nä, du såg inte, men sjöfågeln vet när något är på gång. Och titta där på segeljollen! Dom ska inte vara ute den här tiden på eftermiddagen när kastvindarna är på gång. Farligt, farligt. Baggen är omöjlig att segla på. Och så där höll han sig igång och han mätte bara prima.

Återigen, av alla husen på Marenvägen är det bara en fastighet som har en utsikt värd att nämna. Möjligtvis Bergmans och Ringquist i 40 och 38. (Och 44:an förstås.) De övriga med sjötomt har knappt någon utsikt att tala om. Och den minskar givetvis ju längre in i Maren man kommer. Villorna utmed Kyrksundsvägen har visserligen utsikt, speciellt Wilton, Osterman och Uggla, men de lider å andra sidan av total brist på sol under 3-4 månader på året, p.g.a. att de ligger i skuggan av berget bakom. Det måste vara trist november, december, januari och halva februari = ingen sol. Så när de husen säljs så brukar det ske under sommarhalvåret.

Micke och Lisa behövde ett lån för några år sedan av Handelsbanken och skickade en värderare för att kolla in fastigheten mitt i januari 2010. Micke satt i soffan i vardagsrummet på övervåningen. Solen lyste som besatt i rummet. För övriga Sverige var det mulet väder. Hennes hälsningsreplik löd: "Jaa, det är inte varje dag man kan kliva in i paradiset." Hennes preliminära värdering blev därefter.

Läge 3.

Avskildheten, enskildhetskänslan.

När man så har tagit sig upp för berget (jag brukade räkna 58 trappsteg som liten grabb, upp till övervåningen har jag nu räknat till 92 steg, hiss någon?) och kommit in i huset, så slås man av tanken: Nä men härifrån kan man ju se all som händer i omgivningen runt i kring, men omgivningen har inte en aning om att vi här uppe har total koll på allt och alla.

Och vi som bor här följer med när solen har sin gång. Runt huset hittar man alltid en varm plats, vindskyddad, full av utsikt, utan att vi blir sedda av grannar eller förbipasserande. Med tanke på 42:ans suveräna läge och jämfört med omgivande hus, (typ 29 miljoner i utgångspris) så kan man bara tycka synd om de som bor i hus som ligger utjämt med, eller t.o.m. under gatunivån. På 42:an är risken liten att någon råkar titta in i ens sovrumsfönster. På 42:an kan man vandra naken dygnet runt om man vill. Att det här läget gör att man känner sig fri och glad när man entrar huset i berget och kan röra sig fritt.

Läge 4.

Övrigt

Dagsmeja är ett av de vackraste orden på svenska tycker jag. Vetskapen att det finns visst hopp om att kanske, kanske, våren är på väg, när det börjar droppa. På Kyrksundsvägen och på övriga västra Marenvägen känner man inte till den företeelsen. Men, vi på 42:an vet. Redan i början av februari (även januari vissa år), så fort en varm sol och några plusgrader kommer samtidigt, så kör deras kompisarbetet igång. Och den snö som ligger på tomten har inte en chans att ligga kvar eftersom tomten är så djupbrant. Ljudet av nedrasande, smältande snö är ljuvligt, och måste bara upplevas!

Fler vårtecken.

Redan i februari händer det att vänliga grannar från Berghemsvägen, även Marenvägen, stannar till i backen nedanför oss och med största intresse studerar vår slänt nere vid brevlådan. ”Jo men visst, svara de på vår fråga om vad vår slänt innehåller för hemligheter – Här kommer vintergäcken först av alla ställen på Älgö. Sen kollar vi på stigen mot Örnäs, där finns vitsippan först av alla tävlande, sen vet vi bara att några dagar senare är blåsippan här också. Blommor i februari!

Läge 5.

Närheten till vattnet

Vi har servitut på bryggan + 2 bojplatser tillsammans med grannen. Vi erbjöds detta av Nacka kommun så avtalet är inskrivet där, papper finns, betalat och klart för framtiden. Ernst och Karin var kloka nog att få inskrivet i sitt köpekontrakt från 1933, ”att tillsvidare för anlägga en brygga nedanför fastigheten.” Vi har under årens lopp tryckt på om detta i ett antal brev till kommunen och det är möjligt att ”trägen vinner” har haft en positiv inverkan till kommunens servituterbudande. Att vi hört till de permanentboende i sedan generationer hundratals år har nog också bidragit till kommunens välvilliga inställning.

Min hustru Maria Ribbing gjorde en totalinventering av Älgö, tre tjocka pärmar som innehåller praktiskt taget allt man både behöver och inte behöver veta om Älgö, (för att det är intressant ändå) har också varit en stor hjälp till att vi behandlats positivt av kommunen. Kompendierna har dessutom sparat in en hel del arbete som annars kommunens tjänstemän varit tvungna att utföra.

Tilläggas bör att förutom att Karins brygga, (som vi kallar den som ett minne av vår mor), som nu tillhör fastigheten, dels av omgiven av badklippor, samt en liten sandstrand, där vi som barn lärde oss att plaska, simma och dyka, dessutom ro och segla, köra snurra (Penta U-21) och andra vattenkonster, där nere vid sjön bodde vi sommartid mer eller mindre. Vi har liksom haft tillgång till sjötomt, eller i alla fall strandtomt.

Ja, så där håller det på, och i kring 42:an. Vad vi tar som självklarheter klassas som närapå mirakel av andra, dessutom närboende.

Det är detta som jag menar med att Ernst och Karin hade lokalkännedom. De valde en plats som kunde parera vårt stränga ishavsklimat. Karin kunde allt om fiskandet och alla dess betingelser och fröjder och faror och Ernst verkar ha varit född till byggare. Hur han kunde trola bort stupet och få det till terrasser, avsatser, finurliga trappor, stenmurar, ja, vad som helst, är mycket skickligt gjort. Att det ursprungliga huset på 65 kvm kunnat växa till 200 kvm under 70 år, för att tillgodose olika både nya och fortlöpande behov är också någonting att glädjas över. Man kan kanske inte yvas över arkitekturen, men jag bor hellre i ett praktiskt hus än ett som står i arkitekturböckerna, säger jag som arkitekt. Övervåningen är renoverad och tillbyggd av en byggmästare inom familjen, med samma känsla för kvalitet och omtanke.

Jag kan bara hoppas att de som tar över huset förmår och förstår att uppskatta Örnboet på 42:an på Marenvägen.

Ove 1938

